

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zajišťovací účetnictví podle německého práva

První zkušenosti s německou podobou účtování o derivátech, odlišnou od českého práva i IFRS

29. května 2011 vstoupil v Německu v platnost nový zákon tzv. Bilanzmodernisierungsgesetz (BilMoG), který má za cíl vytvořit pro účetní jednotky bez vazby na finanční trhy trvalou, plnohodnotnou, ale zároveň finančně méně náročnou alternativu k IFRS. Původní návrhy byly v některých oblastech téměř identické s IFRS. Výsledkem je jakýsi BilMoG - light, který se snaží splnit možná až příliš úkolů (vedle přiblížení k IFRS je to použití účetní závěrky jako základny pro výpočet daní z příjmů, výplaty zisku a zároveň jako ochrany či zachování kapitálu).

Rödl & Partner

V tomto příspěvku bych proto chtěl přiblížit s praktickými zkušenostmi týkající se nejvýznamnější změny, kterou tato modernizace přináší, a která je relevantní pro sestavování a transformaci individuálních závěrek podle německého obchodního práva, často spíše známějších pod označením HB II pro potřeby konsolidace mnoha českých dceřiných společností.

Právní zakotvení

Jen pro připomínku, účtování o zajišťovacích derivátech je upraveno v paragrafu 254 německého obchodního zákoníku, v jehož třetí knize - tak jako v našem zákoně o účetnictví - jsou koncentrovány předpisy týkající se účetnictví. Jeho označení v zákoně zní „Tvorba oceňovacího celku“. [1]

Po přečtení tohoto paragrafu lze jen lehce vytušit, že se jedná o vyjádření vztahu mezi zajišťovanou a zajišťující položkou. Navíc se v textu vůbec nevyskytuje slovíčko derivát, tak jako například v naší české vyhlášce č. [500/2002](#) Sb. v § 52 - Oceňovací rozdíly při uplatnění reálné hodnoty u zajišťovacích derivátů. Německý zákonodárce totiž popisuje takovou situaci, kdy lze vzájemně (mimoúčetně) započítat vlivy ze zajišťované a zajišťující položky. Německý zákonodárce hovoří v tomto případě o vytvoření takzvaného oceňovacího celku.

Tento oceňovací celek, možná také do češtiny přeložitelný jako oceňovací jednotka či výstižněji oceňovací soubor (v originále „Bewertungseinheit“), představuje spojení buď aktiv či závazků nebo s vysokou pravděpodobností očekávaných transakcí v souvislosti s finančním instrumentem, který má přesně opačný vývoj hodnoty či opačný směr toku peněz. Jinými slovy se jedná o situaci, kdy se hodnota zajišťované položky vyvíjí přesně naopak a ve stejném rozsahu oproti hodnotě položky zajišťující (platí stejně i o peněžních tocích spojených se zajišťovací a zajištěnou položkou). Často lze nalézt v odborné literatuře tento stav pojmenovaný jako „uzavřená pozice“.

Hlavní odlišnost

Hlavní odlišností oproti (výjimečně či překvapivě) přísnému českému a mezinárodnímu pojetí (IFRS) je, že podle německého obchodního práva není potřeba provádět žádnou související závěrkovou

(účetní) operaci. V praxi to znamená, že například není účtováno o kurzových rozdílech z přepočtu cizoměnových pohledávek či závazků k datu účetní závěrky a ani se neúčtuje o reálné hodnotě zajišťujícího instrumentu.

Například společnost fakturující své výkony v eurech uzavřela s ohledem na vysoce pravděpodobná měsíční inkasa v eurech měnové forwardy na následujících 12 měsíců, čímž pokryje své potřeby výdajů v korunách českých, dejme tomu 60 % měsíčních tržeb. V německé účetní závěrce při zachování vysoké míry pravděpodobnosti plánovaných inkas by své otevřené položky pohledávek v eurech v účetní závěrce do výše uzavřeného derivátu na období plánovaných eurových inkas nepřepočítávala aktuálním kurzem, stejně tak by účetně nezachycovala reálnou hodnotu zajišťujících forwardů.

Důvodem je pevná víra ve vzájemnou eliminaci vývoje hodnoty či peněžních toků zajišťované a zajišťující položky popsanou výše německým obchodním zákoníkem. Nutnou daní i logickým důsledkem je utvrdit sebe a přesvědčit i adresáty účetních výkazů o této skutečnosti zpravidla dokumentací a výpočtem efektivity zajišťovacího vztahu a popisem všech relevantních skutečností v příloze účetní závěrky.

Právě zmíněný proces stvrzení a pravidelného ujištění o existenci již dříve stvrzeného zajišťovacího vztahu v plném rozsahu je s ohledem na „neúčtování = nicnedělání“ možná i jeden z negativ německého přístupu. Často totiž vede k subjektivnímu přesvědčení, že „přece není potřeba nic dělat“, často ani zmiňovat či popisovat v příloze. A když už přece jenom, tak zveřejňované informace jsou zpravidla osekány na minimum.

A právě informace externím uživatelům by měly být s ohledem na vážnost situace zřetelné a jasné, což německý přístup přesouvá z hlavních výkazů (rozvahy a takzvané výsledovky) do doprovodných poznámek (přílohy). Pouze zkušený a uvědomělý adresát je schopen rozpoznat, že společnost deriváty využívá. Pro běžného uživatele je proto vhodnější na možná rizika upozornit rovnou v rozvaze vykázaním například závazku jako reálné hodnoty uzavřeného derivátu (rozuměj v tomto případě budoucí ztráty). V německém pojetí je závazek či lépe řečeno rezerva na hrozící ztráty (a související náklad) vykázan až v kritickém okamžiku nesplnění podmínek vzájemného (mimouúčetního) zápočtu proti sobě jdoucích efektů ze změny hodnoty či peněžního toku zajišťované a zajišťující položky. To už bývá často pozdě a adresát účetních informací se cítí obvykle oklamán.

Další odlišnosti

Jedním z ostatních zásadních rozdílů mezi českým a mezinárodním pojetí oproti německému je skutečnost, že lze neúčtovat o reálné hodnotě či její změně výsledkově jen v případě zajištění budoucích peněžních toků. V případě zajištění reálné hodnoty je potřeba účtovat vždy oproti nákladům a výnosům. Podle německého obchodního zákoníku není za splnění popsaných podmínek potřeba účtovat o změně reálných hodnot rovněž vůbec.

Další odlišností je míra a rozsah zmiňovaného vzájemného zápočtu. Nikoho nepřekvapí případ, či jinak řečeno, většina z nás si představí vždy jeden „pár k započtení“ – položku zajišťující a položku zajišťovanou. Tento přístup je zvolen jak v české úpravě, tak i v mezinárodních standardech a mluví se o tzv. mikro hedge[2].

Německý zákonodárce je ale velkorysejší. Připouští totiž rozsáhlejší možnost zápočtu – dovoluje tvořit totiž větší skupiny položek zajišťovaných a protipoložek zajišťujících. Proti jednomu úvěru s variabilní úrokovou sazbou nemusí vždy stát úrokový swap s fixní úrokovou sazbou. Úvěrů i protistojících swapů či dokonce jiných zajišťujících položek může být celá řada. Dokonce se mohou zajišťované či zajišťující položky mezi sebou navzájem více či méně „kompenzovat“. Důležité ale je,

jak dopadne porovnání na této vyšší takzvané makro úrovni. Oceňovací celek pak zpravidla tvoří popsaná skupina položek a výsledný rozdíl – takzvanou čistou otevřenou pozici kryje derivát diverzifikující rizika již vzájemně nekompenzovaná. Tento přístup však IFRS nedovoluje.

Vedle zmíněných existují i další, zpravidla již dílčí odlišnosti. Za rychlou zmínku stojí překvapivě volnější německé právní předpisy oproti přeregulovaným IFRS. Týká se to především měření a vyjádření efektivity, volby vhodné zajišťující položky (v IFRS lze jen derivát a jen u měnového rizika i jiné, zpravidla bilanční položky), a všeobecně dokumentace zajišťujícího vztahu (obchodní zákoník ani žádná provádění vyhláška detailně nepředepisují).

Německá transformace na IFRS

O to těžší úlohu mají účetní jednotky, které musí v sousedním Německu postupovat podle přísnějších IAS 39, kde jsou deriváty v současnosti upraveny (v platnost, pravděpodobně v roce 2015, vstoupí i nový standard IFRS 9, který IAS 39 nahradí). Podobně je na tom i auditor, jenž musí tuto oblast velmi kriticky, a často i s ohledem na uživatele daných účetních výkazů posuzovat.

Závěr

Tento příspěvek měl opět pomoci přiblížit chápání našich německých sousedů na příkladech zajišťovacího účetnictví, jakož i chápání a používání účetních zásad v praxi. V tomto případě konkrétně na neoblíbeném poli zajišťovacího účetnictví. Je potřeba konstatovat, že v Německu je velký důraz kladen na předpoklad vysoké odborné znalosti adresáta – uživatele účetních výkazů, což může u malých, zpravidla odborně ne vždy zdatných investorů představovat určitou informační nerovnováhu. Tuto nevýhodu podle mého názoru neodstraní ani přísný přístup v případě nesplnění předpokladů pro zajišťovací účetnictví - tvorba rezervy na hrozící ztráty (ve výši pro účetní jednotku negativní reálné hodnoty zajišťovacího instrumentu) či naopak neúčtování kladné hodnoty reálné hodnoty zajišťovacího účetnictví.

Ačkoliv je zvoleno řešení podle „selského rozumu“, důsledky mohou být v praxi pro neznalého uživatele bolestnější, obzvláště u kreativněji pojatého účetnictví. Proto stanovení přísných podmínek pro zajišťovací účetnictví s přeceňováním oproti vlastnímu kapitálu (jak je provedeno v IAS a potažmo v našich účetních prepisech) je v prostředí častějšího, i když možná jen dílčího účelového zneužití účetních výkazů vhodnějším přístupem.

Zároveň lze závěrem konstatovat, že ačkoliv se může zdát, že se německé účetnictví přiblížilo IFRS a tím pádem v případě účtování derivátů i našim předpisům, je zřejmé, že při převodu české účetní závěrky na závěrky označované obvykle jako HB II a používané pro konsolidaci německých mateřských společností je nadále potřeba provádět úpravy.

Ing. David Trytko,
vedoucí auditorského týmu/Associate Partner

[Rödl & Partner Audit, s.r.o.](#)

Platněřská 2
110 00 Praha 1

Tel.: + 420 236 163 111
Fax: + 420 236 163 799
e-mail: prag@roedl.cz

[1] Zavedeno přijetím (03.04.2009) tzv. zákona o modernizaci účetnictví –
Bilanzmodernisierungsgesetz – často v odborné literatuře krátce označovaný jako BilMoG .
[2] IAS 39.78. 39.81A, 31.83

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Sdílení elektřiny v obecních projektech, změny po 1.8.2026 a zapojení bateriových úložišť](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc květen 2026](#)
- [Když model počítá správně, ale závěr je zavádějící: limity AI při oceňování podniků](#)
- [Institut zajišťovacího příkazu v daňovém řízení: podmínky vydání a obrana v odvolacím řízení](#)
- [Postavení finančního arbitra v kontextu nařízení Brusel I bis - Funkční pojetí „soudu“, osvědčení podle čl. 53 a možnost výkonu nálezu v jiných členských státech EU](#)
- [Daňová ztráta a její vliv na lhůtu pro stanovení daně](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc duben 2026](#)
- [Zaměstnanecké benefity dle ustanovení § 6 odst. 9 písm. d\) zákona o daních z příjmů v roce 2026](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc březen 2026](#)
- [Převodní ceny v judikatuře a sporech se správcem daně](#)